

Otázka: Německá klasická filosofie

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Z. Kloudová

Immanuel Kant (1724-1804): žil v Königsbergu (Kaliningrad), život přesně načasovaný. Pacifista.

1. Období-Předkritické období-vesmír, postavení planet, vznik, vesmír vzniká z rotujících mlhovin. (Kant-Laplaceova teorie)
2. Období-Kritické období-Kritika čistého rozumu, Kritika praktického rozumu, Kritika soudnosti. Srovnáván s Koperníkem (kopernikovský obrat v pojetí rozumu a člověka). Doposud poznávat svět pomocí smyslů, tak vznikne představa ve vědomí. On: Musíme začít v rozumu, ten analyzovat (kritizovat) chci-li pochopit svět. „Rozumu jsou apriorně dány veškeré kategorie.“ (před jakoukoli zkušeností).

Podstata bytí: věci pro nás (jevy) a věci o sobě. Smyslová zkušenost končí v rovině věci pro nás (nepoznám podstaty-agnostik). Poznání nezávislé na zkušenosti, překračuje možnosti (transcendentální dialektika).

Kritika praktického rozumu-etika: kategorický imperativ (jednoznačný příkaz)
zásady=maximy.

- Jednej podle zásady, kterou bys chtěl přijmout za obecný zákon.
- Jednej tak, aby lidství v tobě i v jiném člověku ti bylo účelem, nikdy prostředkem. (vážit si lidí)

Romantismus v Německu

Johann Gottlieb Fichte (1782-1814): obdiv Kanta-pěšky za ním, on mu našel práci. Jena, Lipsko, Berlín, dobrý řečník, nakazil se tyfem. „Filosofii si volíme takovou, jací jsme sami.“
Dílo O pojmu vědosloví:

transcendentální dialektika, vědy zkoumají předměty, filosofie zkoumá vědění samo.

Existují 2 důsledné f. systémy:

1) materialismus, senzualismus: zkušenostní představu vyvozují z věci (nesprávný, pro dogmatické povahy)

2) idealismus: věc odvozujeme z představy (pro aktivní, tvořivé, non konformní)

- Počátkem filosofie? Myslící subjekt, který klade sebe sama (=myslí). Rozum je sebevytvářející čin.

- Zkušenost-pramen má v Já. Mimo Já nic není (subjektivní idealismus). Já je potřeba pochopit, vnímáme na základě protikladů- proto Já vytváří Ne-já (příroda).

- Stát: Uzavřený obchodní stát, socialistické uspořádání-rozdělení produktu, regulace obchodu, řízení kultury, politika ochrany domácího trhu.

- Náboženství: „Blaženost je stav štěstí po vykonané povinnosti. Kdo hledá jinde, nenajde ji ani v nekonečnosti jiného života.“ Povinnost (vnější tlak, vnitřní chtění). „Neexistuje nadlidská blaženost, jako neexistuje Bůh mimo mravního řádu světa.“

Friedrich Wilhelm Joseph Schelling (1775-1854): vrchol romantismu.

1) studium přírodních věd-Lipsko, profesura v Jeně. Ideje k filosofii přírody.

2) Jena-sblížení s romantiky.

3) Mystika-katolická filosofie, proti rozumu, pro zjevení. Filosofie identity (totožnosti): Vznik přírody? Není produktem ducha, je v rámci ducha, ten je výtvozem přírody. Příroda byla původně duchem. (objektivní idealismus). Příroda a duch v podstatě to samé. Svoboda (jako Spinoza)-Vše je nutné, svoboda spočívá v poznání nutnosti a pak nejdu proti ní.

Georg Wilhelm Friedrich Hegel (1770-1831): spolužák Schellinga, zájem o antiku, Stutgard. Mladý-byl radikální (francouzská revoluce, proti Prusku). Postupně se názory mění, až obhajoval pruskou monarchii (apologetika, stal se státním filosofem). Dílo: Fenomenologie ducha-evoluce lidského vědomí. 1. záblesky-formování vědomí. Ontogeneze-neuvědomění si sebe až uvědomění. Učení o jevech (fenoménech) vědomí.

Encyklopedie filosofických věd-základem všeho je absolutní idea (objektivní idealismus), bytí a

vědomí jsou totožné. Dialektika: absolutní idea se vyvíjí, prochází fázemi a sebe sama poznává.

1. Teze-idea v jejím vlastním lůně-ve vědomí, bytí o sobě (logika)
2. Negace sama sebe-vtěluje se do přírody. Antiteze (jinobytí). Filosofie přírody, ta je bez vývoje
3. Druhá negace (synteze)-duchovní rovina-už společenské vědomí, filosofie ducha, stav o sobě a pro sebe (bytí). Vývoj je nekonečný (dialektika), ale nedůslednost systému a metody.

Vrchol: pruská ideologie, monarchie, filosofie

Ludwig Feuerbach (1804-1872):

- 1) nadšen Heglem, mladohegelovci-objektivní idealismus
- 2) materialismus-antropologismus: podstata člověka v popředí, bytost biologická, člověk je jediný a nejvyšší podstata filosofie. Poznání smysly a zkušeností-senzualista, empirik. Nazíravý materialismus-jednostranný, člověk pozoruje svět a vytváří myšlenky, ne dialektika.

- Pojetí společnosti-idealismus. Myšlení má velkou úlohu.

- Náboženství: představa Boha vzniká z nejlepších představ o člověku, lidský ideál (člověk se rozdvojil, odcizil to nejlepší ze sebe), Lidé touží po všemoci, nesmrtelnosti... Nahradit náboženstvím lásky (já-ty) mezi lidmi. Díla: Ke kritice Heglovy filosofie

Marxismus

Karl Marx (1818-1883): novinář, dělnické hnutí, knihovna Anglie, ekonomie

Friedrich Engels (1820-1895): bohatá rodina, otec továrník, samouk,... dílo Kapitál

Materialistická filosofie. Oba-Manifest komunistické strany (např. Evropu obchází strašidlo.)

1. Politická ekonomie: hlavně Marx-angličtí ekonomové Adam Smith, David Richardo, (neviditelná ruka trhu, laissez-faire=nechte být) Teorie o nadhodnotě: podstata kapitalistického vykořisťování. Pracovní doba dělníka-2 části: 1. Nutná (vyrovnání nákladů) 2. Nadbytečná (vzniká nadhodnota, zisk, zůstane kapitalistovi) Na dělníkovi je páčáno ekonomické násilí „Může svobodně umřít hladu“
2. Marxistická filosofie: vychází z Hegla (metoda učení o vývoji-dialektika) a Feuerbacha (materialismus). Vzniká dialektický m.aterialismus. Mechanický pohyb-chemický pohyb-

biologický pohyb-pohyb společnosti

Společnost: aplikace dialektiky-Historický materialismus.

Typy společnosti=společenskoekonomické formace. Společnost prvogentně (prvotně) pospolná-kmeny, beztřídní, nízká úroveň. Pak společenská formace třídní-otrokářská, feudální, kapitalismus (vzniká buržoazní revolucí). Kvalitativní změna (revoluce), kvantitativní (evoluce).

- Zákonitě kapitalismus zanikne revolucí socialistickou-Začátek komunistické spol.e. formace. (socialismus, komunismus). Krok zpátky podle nich nelze. Socialismus-Každý podle svých schopností, každému podle jeho práce. Komunismus- Každý podle svých schopností, každému podle jeho potřeb. Pokud je majetek lidu, budou pracovat. Důsledný materialismus.

Velká říjnová revoluce (1917)-revoluce- dělnická třída a v čele komunisté. Diktatura proletariátu (většiny)

Výrobní způsob:

- 1) výrobní síly-pracovní síla, kapitál, suroviny,...
- 2) výrobní vztahy-organizace, společenská základna. (Chci-li změnit společnost, musím změnit základnu)

Výrobní vztahy (tržní ekonomie), vlastnické vztahy (vlastnictví soukromé-vykořisťování; vlastnictví společné - státní, družstva-vztahy spolupráce)

Revoluce je zákonitá. Výrobní vztahy brzdí rozvoj výrobních sil. Třídy vedou třídní boje-formy stávků, demonstrace, kvůli-podmínky, peníze, pracovní doba. Boj ekonomický, boj politický (vrcholem je revoluce)-boj ideologický-o myšlení lidí. Nad společenskou základnou je ideologická nadstavba (jde o to, kdo ovládá ideologii)

3. Vědecký komunismus: renesance-francouzský utopický socialismus, hrabě de Saint Simon, Charles Fourier, Robert Owen. Vědecké objevy-struktura hmoty (Purkyně), Darwinova evoluční teorie, zákon zachování a přeměny energie-forma hmoty (Lomonosov, Joule,...) Dílo Dialektika přírody, Anti-Dühring.

Pozitivismus

Auguste Comte (1789-1857): zakladatel sociologie, vědění má být pozitivní, budováno jako přírodní vědy.

1. období vývoje vědění: teologické (nadpřirozeno) → metafyzické období (filosofické

abstrakce)→pozitivní stadium (věnovat se faktům-konkrétním) Ale filosofie je dosud o nejobecnějších vlastnostech bytí. Klasifikace věd: nejjednodušší a nejobecnější-matika; pak fyzika, chemie, biologie, nejsložitější-sociologie.

Rozvíjeli: John Stuart Mill (obohatil o psychologický prvek-C ho odmítal), Herbert Spencer (darwinismus, ti, kteří se nepřizpůsobí, to nikam nedotáhnu)

I. etapa pozitivismu: Machismus: **Ernest Mach**- fyzik, subjektivní idealismus

II. etapa: Novopozitivismus: Ludwig Wittgenstein, Rudolf Carnap-analýza jazyka, hry, které hrajeme

III. etapa: Iracionalismus-odmítání rozumového výkladu světa a člověka. Intuitivismus, voluntarismus, sentimentalismus, návaznost na Schellinga.

Arthur Schopenhauer(1788-1860):„Chmurný génius“, vycházel z Kanta, buddhismu. Vnější svět je mája(zdání) subjektivní idealismus (k podstatě-vůlí) Vše živé je vůle k životu =podstata. Základem vůle k životu je rozmnožovací pud. Láska=nástroj přežití druhu. Vůle o sobě=čistá vůle=láska. Vůle je nekonečná.

Naše možnosti naplnit vůli jsou omezené=smutek, strádání člověka.

1) buddhismus-musím potlačit touhu (mravní askeze)

2)popření vůle: v umění, to je od vůle osvobozeno, umělci přímo nahlíží do skutečnosti.

Friedrich Nietzsche (1844-1900): Filosof s kladivem, vychází ze Schopenhauera, dějiny filosofie vyhodil (kromě Herakleita), přítel-Richard Wagner. Zkoumal řeckou kulturu, dominantní živel. 1. apollinský (symbol harmonie a smíru) 2. dionýský (živel nespoutanosti=pravý živel). Podstata světa je ničení a stavění (beztvará pravůle). Podstata vůle? Vůle k moci-ztělesněním je nadčlověk (Übermensch). Bšh je mrtev, nepotřebuje ho (jen slabí ho potřebují). Lidi=členové stáda, obyčejní-potřebují berličky. Slabého si přeci podřídím (ne morálka, víra), demokracie je nesmysl, musí vládnout silní, socialismus=nejubožejší.

- Anti-vše: antimoralistický: morálka pánů x morálka otroků. Pána: dobrý (smělý, bezcitný) x špatný (sprostý, bezcenný). Morálka stáda: pán- dobrý (pokojný, soucitný) x zlý (povyšuje se).
- Židé zahajují otrockou vzpouru morálky (svět=negativní hodnota-převrácení-duchovní msta nízkých) Dobré jako krásné přestává platit.
- Instinkty x normy: nitro-původ špatného svědomí. Otrocká morálka (výchovou, interiorizace norem-porušení-špatné svědomí-rozpolcenost) vedení k dobrotivosti,... ale instinktem je člověk egoista →zvíře v kleci. (morálka normy nás spoutaly.)

- *Antidemokratický*: veškerá evropská morálka=morálka státní zvěře. Co nejvíce štěstí co nejvíce lidem=ubohost.
- *Antisocialistický*: lidé s přirozenou povahou egoismu, vůle, touhou po moci se vrhli na slabší rasy, intelektuály. Zvrhlost je rovnost všech. Jako by si slibovali vynalézt život bez funkcí.
- *Antifeministický*: Žena se vzdává svých instinktů-emanipace je příznak úpadku
- *Antiintelektuální*: vědomí, rozum, intelekt jsou sluhové vůle. Poznávací aparát k abstrakci-ovládání věcí k životu. Více se děje bez našeho přičinění. Instinkt je nejinteligentnější myšlení. Pohrdat tělem je zbloudilé. Nelze nosit čistou duši v zpotvořeném těle.
- *Antipesimistický*: s mudrci nebylo fyziologicky v pořádku, když říkali, že svět je k ničemu. Sokrates-člověk luzy, ironie=výraz revolty chátry, život nanic=já nanic.
- *Antikřesťanský*: Křesťanství je souhrn všech převrácených hodnot přirozenosti. Bůh jako duch, nemocný-perverzivita. Život jako slzavé údolí, onen svět-nedosazitelný. Soudím křesťanství, vše poznamenalo hnilobou.

Sören Kierkegaard (1813-1855): Dánsko, zakladatel existencialismu (zdroj) náboženské větve. V centru pozornosti-existenciální otázky (Proč tu jsem, co ovlivňuje) „Existence je niterné, neuchopitelné osobní jádro, ono Já, procítěný okamžik v nekonečnosti času“ (pomíjivost, nekonečnost=Bůh). Pojmy: byli jsme vrženi do světa (ne volba)-osamělost, zklamání, úzkost, poté odhodlanost, je na nás, jak s tím naložíme. Autentické bytí=opravdové, člověk sám rozhoduje, ne pokrytectví, síla. Existenciální víra=křesťanství.

Vitalismus

Henri Bergson (1859-1901): rozum analyzuje (kouskuje), nevidíme spoje mezi částmi-svět vidíme mrtvě. Pochopit podstatu mohu na základě intuice (iracionálně). Pravá povaha bytí je tvořivý vývoj v čase. Co vyvolá vývoj? E´lan vital (životní síla). K intuici blízko umění, mystika. Získal NC za literaturu. Hmota a duch= intelekt a intuice- jejich protiklad se promítá v morálce, náboženství. Morálka: 1) uzavřená forma -neautentické, na tlaku společnosti vyvolat zautomatizované normy-nepřemýšlet. 2) otevřená forma -nezávislá na společnosti, tvořivá, pro silné osobnosti.

Hans Driesch- odpůrce darwinismu, síla=entelechie, která vše způsobuje. Je to to, co má cíl samo v sobě.

Oswald Spengler- Zánik Západu-všimá si společenského pohybu. Etapy: každý organismus má stádia růstu, obdobně společnost má koloběh. 30. léta: jsme těsně před zánikem

William Dilthey-přírodní vědy vidí svět zprostředkovaně, duchovní vědy jdou přímo do jevů-nazrou podstatu přímo (intuice, introspekce)

Pragmatismus pragma=jednání, čin. Filosofie činu. Vznik v USA u podnikatelů-dosáhnout úspěchu, utilitarismus.

Charles Sanders Peirce (1839-1914): matematik, logik. „Hodnota idejí není v nich samých, ale v jejich praktickém uplatnění“. Transpersonální problémy jsou irelevantní. “

William James (1842-1910): zakladatel, Hlavním cílem člověka-mít úspěch. Vše, co k tomu pomůže, je dobré. Bůh? Nedůležitá otázka, nemá cenu se hádat. Pravda? Pragmatická teorie: co je pro mne užitečné, to je pravdivé. Užitečnost je kritériem. (Subjektivní, relativní, kolik lidí tolik pravd-pluralitní). (Čapek- v gnozeologické rovině pragmatik, jinak humanista-Noetická trilogie-Hordubal, Povětroň, Obyčejný život.) Myšlenky byly užity fašisty. Účel světí prostředky.

John Dewey-sociolog, pedagog. Atribut učení-instrumentalismus-příroda, věda, vše jsou nástroje pokroku.

Fenomenologie fenomén=jev, jevy vědomí

Edmund Husserl (1859-1938): Němec narozen v ČSR (Prostějov), studoval matiku, astronomii. (Franz Bretano-postavit filosofii na vědecký základ; psychologie deskriptivní). Je potřeba zvědečtit filosofii, diskuze s TGM. Jak zvědečtit? Myšlení je dogmatické (přijímám bezpodmínečně, nekriticky), lidé automaticky věří, že našim představám něco mimo vědomí odpovídá - je to pochybné (skeptik)- nemohu dokázat, že něco je.

Odstranění chyb:

- 1) zapomenout na dogmata
- 2) svět se stává z fenoménů vědomí
- 3) zkoumání fenoménů ve vědomí
- 4) vědomí je součást světa (psychologické vědomí)-existence je pochybná-zapomenu.

Závěr: zjevování se fenoménů-podstata- transcendentální vědomí.